

prijs € 3,95 jaargang 21, nummer 1, maart 2017

De Catharinakapel

Horloger te Harderwijk

Historische grandeur

Vittepraetje

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Vereniging Harderwich

ISSN 1386-1481

inhoud

Van de redactie (Ed van der Heijden).....	2
Even voorstellen (Lex Schuijl).....	3
Verbinden (Matty Moggré).....	3
Nieuwe fotowand in De Oude Synagoge (Anton Daniëls).....	4
Prikbord.....	4
Agenda 2017.....	5
Levende Historie Harderwijk zoekt nieuwe spelers.....	5
De Catharinakapel: een eeuw geleden (Ed van der Heijden).....	6
Willem van Kernebeek, horloger te Harderwijk (Niek de Jong).....	12
Harderwijkse Middeleeuwse mondharpvondst (René Paes).....	15
Terug naar historische grandeur van het oude stadhuis (Lex Schuijl).....	16
Van alles wat ver-EEUW-igd (71) (Gijsje Verwijs-ten Hove).....	18
Harderwikers en/of Hierders (65) (Renate Uittien-Jacobs).....	20
Visserijberichten 1894 (23).....	22

Van de redactie

U heeft het eerste Vittepraetje van jaargang 21 in uw handen. Bestuur en redactie hebben de vorige jaargang geëvalueerd en iedereen is tevreden over het nieuwe formaat en de inhoud. De redactie vertrouwt erop dat u dat met ons eens bent. Als de inkomsten van onze vereniging omhoog gaan kunnen we misschien ons Vittepraetje dikker maken, meer artikelen opnemen. Verhogen van de inkomsten kan door meer leden aan te brengen of door te sponsoren. Wij hopen dat u zich daar voor inzet.

Zoals u van ons gewend bent, is ook de inhoud van dit Vittepraetje weer gevarieerd. Het hoofdartikel, dat ik zelf heb geschreven, gaat over de Catharinakapel, die in het begin van de 20e eeuw leeg stond en toen door de Rooms-katholieken is aangekocht om als parochiekerk te gaan fungeren. Die aankoop zorgde voor nogal wat commotie in de Harderwijker samenleving. Voor de parochie zelf was het een hele toer om het financieel op de rit te krijgen en te houden.

Niek de Jong heeft een artikel geschreven over Willem van Kernebeek, een horlogemaker uit Harderwijk, die ook een filiaal had in Nunspeet. Schaftenaar, stichter van de gelijknamige zaak aan de Markt heeft het horlogemakersvak geleerd bij Willem van Kernebeek.

Heeft u wel eens gehoord van een mondharp? Dat is een middeleeuws muziekinstrument, waarvan er eentje gevonden in Harderwijk. René Paes vertelt erover. In de lokale pers is er veel te doen over het oude stadhuis aan de Markt. De gemeente wil het renoveren en meer openbaar toegankelijk maken voor het publiek. Op 15 februari is er zelfs een Erfgoedcafé gehouden, waarin burgers hebben kunnen meepraten over de voorstellen voor de renovatie. Lex Schuijl neemt u mee in de geschiedenis en de toekomst van het pand.

Naast bovenstaande artikelen vindt u het woord van de voorzitter. Op het Prikbord vindt u zaken, die het lezen waard zijn. In de agenda voor de komende maanden staan verschillende activiteiten. Noteer ze in uw agenda!

De actuele zaken uit Harderwijk van 100 jaar geleden vindt u ook in deze uitgave. Tot slot is er weer een artikel over Harderwikers opgenomen. Deze keer over een familie, waarvan de stamvader uit België komt: Tanghe. En verder kunt u het slot van de Visserijberichten uit 1894 lezen met daarin een opmerking over het dichten van de Zuiderzee. De redactie wenst u veel leesplezier en hoort graag uw reactie.

Ed van der Heijden

BESTUUR
Voorzitter
Matty Moggré
voorzitter@herderewich.nl
tel: 0341-417460
Secretaris
John Wetzels
secretaris@herderewich.nl
Penningmeester
Karel Kok
penningmeester@herderewich.nl
Leden:
Leen Karssen
Martijn Pijnenburg

Huismeester Vischpoort:
Karel Kok
huismeester@herderewich.nl
tel: 06-19957923
Wim Petersen

REDACTIE
Hoofdredacteur
Ed van der Heijden
redactie@herderewich.nl
Eindredacteur
Gijsje Verwijs-ten Hove

VERSPREIDINGSTEAM:
Wim Buienhuis
jowi34@solcon.nl
tel: 0341-412735
Ben Companjen
Karel Chr. Uittien

LEDENADMINISTRATIE
Karel Kok
penningmeester@herderewich.nl
tel: 06-19957923

WERKGROEPEN:
Archeologie:
Jeroen Dielemans
archeologie@herderewich.nl
Commissie Naamgeving:
Niek de Jong
Monumentencommissie:
Piet Stellingwerf
Genealogie:
Renate Uittien-Jacobs
genealogie@herderewich.nl
Bibliotheek:
Leen Karssen
bibliotheek@herderewich.nl
Kroniek van Harderwijk:
Wietse Hummel
Hierden:
Evert Jacobs
hierden@herderewich.nl
Ornamenten Kunstwacht:
Karel Chr. Uittien
Coördinator vrijwilligers Vischpoort:
vacant
Webmaster:
Otto Büttner
webmaster@herderewich.nl

CONTACT
De contactgegevens van bovenstaande personen en overige vrijwilligers kunt u terugvinden op onze website www.herderewich.nl

VITTEPRAETJE
Kwartalblad van de
Oudheidkundige Vereniging
HERDEREWICH
Postbus 210
3840 AE Harderwijk
redactie@herderewich.nl
www.herderewich.nl
IBAN NL93 INGB 0003 0361 92

Sluiting aanleveren kopij voor het volgende Vittepraetje is 28 april 2017

OPMAAK, DRUK
gewoonton
www.gewoonton.nl

Afbeelding op voorblad:
Catharinakapel aan het Klooster
te Harderwijk (foto K. Chr.
Uittien)

Even voorstellen: Lex Schuijl

In 1966 ben ik als beroeps militair begonnen bij de Veldartillerie. De laatste 7 jaar van mijn diensttijd heb ik bij het 101 Militaire Inlichtingen Peloton in Ede gewerkt. In deze periode heb ik de studies 'Internationale Politieke Betrekking' en 'Cultuurwetenschappen' gevolgd. In 1995 werd ik als groepscommandant van een Mortieropsporingsradareenheden namens de VN en NAVO naar het voormalig Joegoslavië uitgezonden. In dat door etnische strijd verscheurde land heb ik zeven maanden deelgenomen aan de uitvoering van het Dayton-vredesakkoord.

In 2002 werd ik naar Macedonië uitgezonden als onderdeel van de Task Force Fox. Hier nam ik deel aan het monitoren en waarborgen van de veiligheidssituatie vóór, tijdens en na de verkiezingen. In 2003 heb ik met eervol ontslag afscheid genomen van de militaire dienst. Na mijn pensionering heb ik een historisch naslagwerk geschreven over de geschiedenis van een inlichtingencompagnie. Sinds 2006 ben ik als eindredacteur aan het wijkblad 'De Hoorschelp' van Wijkvereniging Drielanden in Harderwijk verbonden.

Tenslotte werk ik inmiddels meer dan tien jaar met veel plezier als freelance journalist bij de Harderwijker Courant, waar ik voor een groot deel de redactionele artikelen aanlever. Natuurlijk doet het mij veel genoegen om nu mijn bijdrage te mogen leveren aan de fantastische historische vereniging Herderewich. Ik ben gehuwd met Yvonne en we wonen met heel veel plezier in Drielanden.

Hieronder de nieuwe leden, die wij bij Herderewich verwelkomen:

J.P. Hijnberg, B. Hop, Mw. J. Jansen, W. Jansen, A. Josemanders, T. Kos, E. van der Meer, H. Nentjes, J.A.P. Schuijl, Mw. J. de Smit

Verbinden

dat deden en doen we in het Hanzeverbond, maar ook op onze ALV!

Binnenkort zullen we elkaar weer ontmoeten op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering. We zijn als bestuur druk bezig om de stukken te schrijven, waarmee we ons doen en laten aan u verantwoorden. U ontvangt deze bij dit Vittepraetje. Het is een terugkijken op wat we gedaan hebben met de vraag aan de leden: hebben we het goed gedaan? Het hoogtepunt van het vorig jaar was natuurlijk de vernieuwde uitgave van ons blad, het Vittepraetje. Maar er is meer gedaan, lees het maar in het jaarverslag. En we kijken met u naar het heden en de toekomst met ons beleidsplan 2017-2022 dat u ook ontvangt.

Dit jaar 2017 staat een beetje in het teken van De Hanze. De Hanze was in de Middeleeuwen een verbond tussen handelssteden. Piet Stellingwerf heeft er over verteld en eerder ook al veel over geschreven (Vittepraetje 2012, 2013 en 2014). Van 15-18 juni vinden immers de Internationale Hanzedagen plaats in Kampen. Er worden duizenden bezoekers verwacht. Hotels in Kampen en in de wijde omtrek, ook in Harderwijk, zijn volgeboekt. Inmiddels heeft Herderewich een aantal mensen gevraagd om mee te werken aan de uitgave van een Hanze-Special, waarmee we hopen meer Harderwikers iets te vertellen over het Hanzebaken, over die kogge, de vitte, de Omme-landvaarders, de bierbrouwers. Ja, er is veel geschied en we zijn nog steeds een pracht Hanzestad, een stad waar we trots op mogen zijn. Want we gaan ook lezen over Harderwijk als Hanzestad nu.

Herderewich heeft meer plannen: we hopen na de zomer op een verhaal van Maarten Wispelwey over de archeologische vondsten bij de voormalige Lage Brug, we zijn in gesprek met Johan Hijnberg van de Gelderse Academie over een "studium generale" (wij zeggen gewoon: lezingen) over de zorg op de Veluwe, hoe was dat, hoe is het nu en wat zijn de plannen voor de toekomstige zorg? Daarnaast blijft het bestuur de ontwikkelingen volgen met betrekking tot het Oude Raadhuis, de Stille Wei en de dwangburcht op de boulevard. Met de historische verenigingen in de regio werken we aan een project "grenzen en vervoer", dat in 2018 een Gelders thema wordt.

Maar eerst gaan we elkaar ontmoeten op 20 april, rondom de "kraampjes" van de werkgroepen en van de verschillende geschiedkundige organisaties in onze stad. U weet wel, zo'n markt, zoals we die twee jaar geleden ook georganiseerd hebben. Heeft u zelf een historische specialiteit, die u graag wilt delen, neem contact met ons op! Misschien veel oude foto's? Of historische voorwerpen, die u wel eens wilt laten zien? Een kraampje huren kost niks! Meldt u zich even aan bij de secretaris, 0341-426847 of secretaris@herderewich.nl. Hoe meer er te zien is, hoe leuker het wordt.

Tot 20 april in de Kiekmure!
Namens het bestuur, Matty Moggré

Nieuwe fotowand in De Oude Synagoge

In de gang op de eerste etage van de voormalige synagoge in de Kleine Marktstraat is een fotowand ingericht met foto's van de vroegere Joodse Harderwijkers.

Op kunststofpanelen zijn de huizen en winkels afgedrukt waar zij voor de oorlog woonden en hun handel dreven. Op die huizen zijn weer kleinere foto's bevestigd van degenen die daar gewoond hebben. De totale lengte van de fotowand is ruim zeven meter.

Een bijzonder project

Dat er van onze Joodse stadsgenoten nog zoveel foto's te zien zijn is heel bijzonder. Oude foto's van Joodse Nederlanders zijn een zeldzaamheid. Als Joden tijdens de oorlog werden opgepakt of naar een onderduikplek vertrokken, werden kort daarop hun woningen volledig leeggemaakt en hun spullen elders opgeslagen. Veel daarvan werd later naar Duitsland vervoerd. Hetzelfde gebeurde ook in Harderwijk. Al het meubilair van de Joodse Harderwijkers kwam aanvankelijk in hun synagoge terecht, maar toen die ruimte te klein bleek werden hun meubelen opgeslagen in 'Het Klooster' op het Kloosterplein. Bij het afvoeren daarvan verdwenen ook hun familiefoto's die in een kastje of lade waren opgeborgen. Dat op deze wand toch zoveel foto's te zien zijn is mede te danken aan het feit dat de Joden volop deelnamen aan het sociale leven in onze stad en lid waren van diverse verenigingen. Daar zijn foto's van bewaard gebleven. Ook Harderwijkers die als hulp in de huishouding of als slagersknecht bij Joden werkten bleken nog foto's van hun toenmalige werkgevers te bezitten. En dan natuurlijk nog de bekende schoolfoto's waar ook de Joodse leerlingen op stonden. Diamantjes.

'De Oude Synagoge' is van dinsdag tot vrijdag open van 10.00 uur tot 16.00 uur en op zaterdag en zondagmiddag. Het telefoonnummer is 0341 429641

De fotowand kon gemaakt worden dankzij een financiële bijdrage van de Gemeente Harderwijk, de Oudheidkundige Vereniging Herderewich en de Interkerkelijke Werkgroep Kerk & Israël. Daarvoor wil ik alle leden hartelijk bedanken.

prikkbord

Verhalen uit de rijke historie van Harderwijk ?

Bezoek de website eens van Hendrik Herzog: www.hendrikvangrietjen.nl

Een activiteit voor kinderen

In samenwerking met Het Gilde van de Harderwijker Stadsgidsen verzorgt Herderewich twee woensdagmiddagen, 5 en 12 april, voor kinderen in de leeftijd van 10 tot 12 jaar over de geschiedenis van de visserij. Zie www.cultuurwijzerharderwijk.nl

Vrijwilligers gezocht voor het Historisch Kenniscentrum.

In het nieuwe stadhuis komt een Historisch Kenniscentrum. Tijdens de openingstijden zou er een vrijwilliger aanwezig moeten zijn, die als vraagbaak kan fungeren voor mensen die iets willen weten over de historie van Harderwijk. Wie stelt zich een of meerdere dagdelen per maand beschikbaar? Aanmelden bij onze secretaris, John Wetzels.

Vers van de pers:

Een hartelijke gelukwens aan de Harderwijker van het Jaar 2016, onze voorzitter **Matty Moggré!**

"75 jaar vrijheid, op weg naar 2020" is iedere maandagavond om 17:20 uur te zien op de televisie bij Omroep Gelderland. Het is een programma met het oog op de viering van 75 jaar bevrijding in 2020. Er zijn gebeurtenissen en verhalen uit Gelderland te zien en te horen uit de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

agenda 2017

Donderdag 16 maart 2017

Oudheidkundige Vereniging Ermeloo: 'Oud Ermelo' door Dick Boll
Immanuelkerk, Stationsstraat 137, Ermelo;
19.30 uur, zaal open 18.45 uur

Vrijdag 17 maart 2017

Veluws Erfgoed Beleven: Erfgoedcafé Veluwe o.l.v. Marlies Claasen (Omroep Gelderland) Akoesticum, Ede; 14.00 tot 17.00 uur.
Aanmelden via een e-mail naar D.Hoogen@apeldoorn.nl

Donderdag 20 april 2017

Algemene Ledenvergadering met historische markt
De Kiekmure, 19.00 uur, aanvang ALV 21.00 uur

Donderdag 27 april 2017

Koningsdag; Vischpoort geopend

Dinsdag 23 mei 2017

Lezing 'Omgekomen Duitse soldaten' door Peter Yska
Plaats en tijd worden nog bekend gemaakt via de website

Dinsdag 30 mei 2017

Gelderse Academie: 4e voordracht in de reeks: Een schilderschool op de Noord-Veluwe? College door Liek Mulder, historicus, over Vilmos Huszár.
Catharinakapel, 20.15 uur
Toegang gratis, reserveren op info@catharinakapel.nl

Donderdag 15 juni t/m zondag 18 juni 2017

Internationale Hanzedagen in Kampen

Zaterdag 1 juli 2017

Boerenmarkt in Hierden

Levende Historie Harderwijk zoekt nieuwe spelers

Levende Historie Harderwijk is een gezelschap, dat het verleden tot leven brengt middels straattheater. De vereniging bestaat inmiddels 7 jaar en bestaat uit zo'n 35 spelers van alle leeftijden. In de afgelopen jaren hebben zij op diverse historische evenementen in binnen- en buitenland een beeld geschetst van het leven zoals het er in de late Middeleeuwen

aan toe ging. Ook voor dit jaar staan er weer diverse kleine en grote evenementen in de planning waaronder het meerdaagse Internationale Hanzefestival in Kampen in juni 2017.

Voor dit grote evenement zijn wij op zoek naar figuranten en spelers van alle leeftijden. Je hoeft niet te beschikken over acteertalent, maar wel is enthousiasme nodig om gezamenlijk het verleden te laten herleven.

Lijkt het je leuk om van dit gezelschap deel uit te maken, kom dan kijken op één van de spelersavonden of kijk op de facebookpagina: facebook.com/levendehistorieharderwijk
Voor meer informatie kunt u bellen met 06-36404074 of een mailtje sturen naar levendehistorie@hotmail.com.

Catharinakapel aan het begin van de 20e eeuw

Het is 1910 en de nieuwe pastoor Jan van Schaik van de Rooms-katholieke parochie in Harderwijk ergert zich aan de belabberde bouwkundige situatie van zijn kerk en pastorie. Hij wil af van lekkages en de angst voor instorting van het dak van zijn kerk. Hij wil dat de zaak wordt gerestaureerd of dat er nieuwbouw wordt gepleegd. Het kerkbestuur wijst hem op de consequenties daarvan en houdt de boot af. Er zijn geen financiële middelen. Dan laat Jan van Schaik zijn oog vallen op de Catharinakapel, die sinds een paar jaar leeg is komen staan.

De Catharinakapel: een eeuw geleden

Ik neem u mee naar een eeuw geleden, begin 20^e eeuw, toen de Catharinakapel werd omgevormd tot de parochiekerk van de Rooms-katholieken. Voor de kleine parochiegemeenschap ¹ van die tijd was dat een hele omschakeling en financieel bijna onhaalbaar. Ook bleek er tegenstand in de Harderwijker samenleving te zijn over de overdracht van de kapel aan de Rooms-katholieken. De nieuwe pastoor Van Schaik was een energieke en daadkrachtige man en de grote inspirator achter de aankoop van de Catharinakapel. De burgemeester van Harderwijk, de heer M.G.J. Kempers, speelde daarbij een opmerkelijke dubbelrol.

EEN NIEUWE PAROCHIEKERK

De Rooms-katholieke parochie had rond 1900 een kerk (de Sint Martinuskerk) aan de Hoogstraat, in het deel dat nu de Grote Poortstraat heet. Als je goed kijkt zie je nog dat het huidige appartementengebouw op nummer 33 een kerk is geweest. Ook aan de achterkant in de Grote Marktstraat is dit zichtbaar. Tegenover de kerk

stond de pastorie, waar de pastoor woonde. De gebouwen van de kerk en de pastorie waren eind 18^e eeuw aangekocht en begin 19^e eeuw verbouwd. Rond 1910 had het kerkbestuur de intentie een nieuwe kerk te bouwen en had daarvoor meerdere motieven.

In de eerste plaats was de verwachting dat het aantal parochianen flink zou stijgen met de komst van militairen naar Harderwijk. Immers, nadat het Koloniaal Werfdepot was vertrokken, was een bataljon van het 9^e Regiment van de Infanterie in de vrijgekomen kazerne getrokken. En het garnizoen zou nog worden uitgebreid en daarmee het aantal militairen. In de tweede plaats was, volgens een interview met Jan van Schaik, dat hij aan het

Mgr. J.M. van Schaik, pastoor in Harderwijk van 1910 tot 1919

eind van zijn leven heeft gegeven, de bouwkundige situatie van kerk en pastorie verre van rooskleurig. Ook het kerkbestuur noteerde in de notulen van haar vergadering uit die tijd: 'Jaar op jaar gaan alle batige saldo's verloren aan reparaties van de oude kerk en pastorie; op den duur kan de toestand zóó niet blijven'. Vooral de dakconstructie van de kerk was een bron van zorg. Het kerkbestuur had ook al een plek in gedachten voor een mogelijk nieuw te bouwen kerk met pastorie: Flevo Rama. Flevo Rama was destijds in eigendom bij de parochie en bestond uit een villa met een grote tuin. Maar omdat de kosten voor nieuwbouw op dat perceel te hoog zouden worden voor de kleine parochiegemeenschap was dit in feite geen optie.

Villa Flevo Rama aan de Diepegracht. Op deze plaats bevindt zich nu de Plantagekerk.

Pastoor Jan van Schaik kwam toen met het voorstel de oude Catharinakapel aan te kopen en te restaureren met overheidssubsidies. In deze kapel was een aantal jaren daarvoor nog de garnizoensbakkerij van het Werfdepot gehuisvest, maar de gemeente was nu de eigenaar. Om zijn ideeën kracht bij te zetten gebruikte Van Schaik zijn landelijke netwerk. Ook de Rijksarchitect werd door hem benaderd en daar kreeg hij te horen dat men vanuit Den Haag graag zou meewerken aan de overdracht van de kapel aan de parochie. De gemeente had het gebouw gratis gekregen, dus zou het ook gratis af kunnen staan, vond men in Den Haag. Omdat ook de pastorie in de Hoogstraat (thans Grote Poortstraat) zeer slecht was en de pastorie toch eigenlijk naast of op zijn minst in de buurt van de kerk zou moeten staan vond het kerkbestuur de Gemeentelijke Avond Teekenschool aan de Academiestraat 14 wel een goede optie om als pastorie te gaan fungeren. In die tijd waren de Catharinakapel en Academiestraat 14 nog

fysiek met elkaar verbonden.

In de notulen van het kerkbestuur uit die tijd kan men lezen hoe men dacht de zaak te financieren: door verkoop van de tuin van Flevo Rama, verkoop van de oude kerk en pastorie, bijdragen van de parochianen, subsidies van het Rijk en de Provincie en door bijdragen van buiten de parochie. Op 1 maart 1910 waren de liquide middelen van de parochie schamel: f 615,77

VERZOEK AAN GEMEENTE

In oktober 1910 besluit het kerkbestuur een verzoek (rekwes) in te dienen bij de gemeenteraad. Het rekwes, gedateerd op 26 oktober 1910, bevat een vijftal onderdelen.

Ten eerste wordt uitgelegd dat het huidige kerkgebouw bouwvallig is en men een grotere kerk wil in verband met de verwachte toename van het aantal parochianen als gevolg van de uitbreiding van het Garnizoen.

Ten tweede wordt gemeld, dat nieuwbouw op Flevo Rama niet mogelijk is, vanwege de financiële consequenties.

Ten derde geeft men de gemeente in overweging de 'Fransche kerk', zoals de Catharinakapel in de volksmond blijkbaar werd genoemd ², aan de Rooms-katholieke parochie af te staan. De parochie zou dan de restauratie op zich nemen.

Iedereen blij: de parochie met een grotere kerk en de gemeente is af van een leegstaand gebouw. De financiering van de restauratie had het kerkbestuur als volgt voor ogen: een rijkssubsidie aangevuld met eigen middelen.

Ten vierde vraagt het kerkbestuur of de gemeente de Teekenschool aan de Academiestraat af wil staan aan de parochie. Daarin zouden dan de pastorie en de sacristie kunnen worden ondergebracht. Voor de teekenschool bood de parochie een geldbedrag van f 7.000,-.

Ten vijfde maakt het kerkbestuur nog het voorbehoud, dat een en ander alleen doorgang kan vinden als de subsidie definitief is geregeld.

De ondertekenaars van het rekwes zijn: pastoor Jan van Schaik (voorzitter), P.Th. Huberts (secretaris) en J.E. van de Weijer (penningmeester).

Per omgaande stelt het College van B en W, onder leiding van burgemeester M.G.J. Kempers, op 27 oktober 1910 een pre-advies op ter bespreking in de gemeenteraad. In het pre-advies staat dat de gemeente in beginsel besluit de gevraagde gebouwen af te staan. Op 29 oktober 1910 neemt de gemeenteraad dit pre-advies aan. Van

de f 7.000,- weet men echter nog niet of men dat kan goedkeuren. Eerst moet worden onderzocht of de tekenschool in een ander gebouw kan worden ondergebracht en welke kosten daar dan mee gepaard zullen zijn. Verder vraagt het College aan de Raad om mee te denken over het elders onderbrengen van de tekenschool.

Dat het College van B en W wat bedenkingen heeft met betrekking tot het afstaan van de tekenschool is wel begrijpelijk. De tekenschool is pas een paar jaar daarvoor gehuisvest in Academiestraat 14, samen met een deel van de Dienst Gemeentewerken van de gemeente. Men heeft de boel pas een paar jaar op orde en zou het pand nu weer moeten verkopen.

PROTEST TEGEN AFSTAAN VAN DE CATHARINAKAPEL

Als het pre-advies aan de Gemeenteraad in de stad bekend wordt stelt een drietal predikanten, ds. G. Spijkerboer en ds. C.J. Veenhuizen (Nederlands Hervormd) en ds. J. van der Vegt (Christelijk Gereformeerd) een protestbrief (adres) op, die pleit tegen het afstaan van de voormalige Fransche Kerk³ aan de Rooms-katholieken.

De predikanten hebben daarvoor een aantal redenen. In de eerste plaats zal *'de spot worden gedreven met de tradities van het Gereformeerde volk en de herinnering worden weggenomen van de prediking van het zuivere Evangelie in het gebouw dat jarenlang in het Auditorium theologicum heeft plaats gehad'*. In de tweede plaats heeft men er moeite mee *'dat in de kerk, waarin jaren achtereenvolgend het Evangelie aan de vervolgdde Protestanten, die om des geloofs wille uit Frankrijk verdreven waren, verkondigd is, nu de dienst wordt vervuld door hen, die de refugiës⁴ op alle mogelijke wijzen vervolgd hebben en dat daar nu zal worden opgedragen het misoffer'*. Het derde argument is rancuneus en is gebaseerd op de recentelijk verschenen encycliek Edita Saepa van Paus Pius X, de zogenaamde Borromëus-encycliek. In die encycliek heeft de paus, tot ergernis van bovengenoemde predikanten, gesteld dat de meest verdorven vorsten en volkeren zich bij de reformatie hadden aangesloten.

Aan de Gemeenteraad wordt dan ook gevraagd de afdracht van de Catharinakapel aan de katholieken niet door te laten gaan.

De opstellers van het adres aan de Gemeenteraad lieten het rondgaan ter tekening, voordat het op 10 december 1910 naar de Gemeenteraad

zou worden gestuurd. Totaal hebben 230 personen het adres ondertekend.

POLEMIEK IN DE PERS

Naar aanleiding van het adres aan de Gemeenteraad ontstaat er in de pers een polemiek. In eerste instantie verschijnen in de landelijke pers (De Tijd, Het Centrum) commentaren op het rekwest van de Rooms-katholieken en het pre-advies dat B en W daarover opstellen. Men prijst de welwillendheid, verdraagzaamheid en onbevangenheid van het Dagelijks Bestuur van de gemeente. Men merkt daarbij op dat het gemeentebestuur van Harderwijk *'zuiver Protestantisch'* is.

Op 12 november verschijnt het adres van de 3 predikanten in een lokale krant (Overveluwsch Weekblad/De Harderwijker). Blijkbaar was dat adres al bekend bij redacties van landelijke bladen, want daarvan maakt men melding in dezelfde krant. In *de Standaard* heeft gestaan dat men de houding van de 3 predikanten weinig verdraagzaam vindt. Het commentaar in *De Tijd* en *Het Centrum* is explicieter. Men constateert een scherpe tegenstelling tussen *'de zakelijke, onbevangen wijze, waarop B en W en de Raadsleden het voorstel beoordeeld en in beginsel aangenomen hebben'* en het *'schunnige adres, dat niet eens op het peil staat van de gewone burgerlijke beleefdheid, die wèl-opgevoede medeburgers elkaar verschuldigd zijn'*. In de landelijke kranten wordt opgemerkt dat er verdeeldheid heerst in het Protestantse kamp. Ds. Mulder, predikant van de Ger. Kerk, en ds. Fagginger Auer, predikant van de Protestantenvond, hebben niet getekend.

Daarna volgen stukken in de plaatselijke kranten en ook in landelijke bladen, zowel van voorstanders als van tegenstanders van het adres. Zo vraagt kapitein Van der Woerd, lid van de Waalsch Hervormde gemeente, zich in *Het Centrum* van 17 november 1910 bijvoorbeeld af wat de dominees liever hebben: *'een bakkerij van beschuiten en zoete krakelingen in het gebouw of een gebouw voor de eredienst aan God. De katholieken trachten dat toch op een behoorlijke wijze te realiseren'*.

Een opmerkelijke rol speelt in de hele discussie burgemeester Kempers. Hij is één van de ondertekenaars van een van de eerste reacties. Samen met een aantal notabelen uit de stad, waaronder

M.G.J. Kempers, burgemeester van Harderwijk 1903 – 1928

de wethouders Van Schouwen en Goossens, de garnizoenscommandant Oberholzer en de dominees Mulder en Fagginger Auer, allemaal niet katholiek, vindt hij het geen goede zaak *'dat verschil in geloof*

de Burgerij in twee kampen zou verdelen, vóór of tegen Rome'. Ook menen deze personen dat de tijd van godsdiensttwisten toch wel een paar honderd jaar terug ligt en dat het aan predikanten geen pas geeft om andersdenkenden zo te krenken. Verder zijn zij van mening dat er moet worden gekeken naar het voordeel voor Harderwijk en dat is: de kapel wordt weer gerestaureerd! En daar hebben niet alleen de katholieken baat bij, maar alle Harderwijkers. Kortom; het adres ademt onverdraagzaamheid uit en *'Moge Raad en Burgerij daarvoor bewaard blijven!'*

AANKOOP VAN DE KERK

Begin 1911 blijkt dat de gemeente niet voor f 7.000,- een nieuwe tekenschool kan laten bouwen. Daarom probeert burgemeester Kempers een hoger bedrag van de parochie los te krijgen. Dat lukt niet, ondanks vele gesprekken tussen pastoor Van Schaik en de burgemeester. Volgens de notulen van het kerkbestuur dreigt de burgemeester meerdere malen de onderhandelingen te staken.

De gemeente Harderwijk is in die jaren een soort 'artikel 12' gemeente en heeft weinig eigen middelen. Daarom is de burgemeester gevoelig voor de druk die de heren F.A. Hoefen, lid van de Rijkscommissie voor Monumenten, en A. Mulder, Rijksarchitect, uitoefenen. Zij eisen van B en W een snelle beslissing.

Die beslissing komt er: in een raadsvergadering in mei 1911 wordt het voorstel van de parochie uit oktober 1910 verworpen, omdat voor het aangeboden bedrag geen nieuwe tekenschool kan worden gebouwd. In diezelfde vergadering doet het enige katholieke gemeenteraadslid, P.Th. Huberts⁵, het voorstel alleen de kerk aan te kopen en niet de tekenschool. Daarmee zijn de onderhandelingen dus nog niet afgelopen. Het kerkbestuur dient zo snel mogelijk een nieuw plan in, mede opgesteld door de Rijksarchitect, waarbij men alleen de Catharinakapel zal

aankopen voor een bedrag van f 2.000,-.

Ook dan zijn er nog steeds kleinigheden, waarmee de overdracht aan de parochie wordt getraineed. Onder gerechtelijke dwang wordt het College gedwongen de zaak af te handelen. Het contract tot verkoop wordt op 29 juli 1911 ondertekend door de burgemeester. Daarbij wordt de aankoopssom verhoogd tot f 2.500,-, zodat ook de bestrating om de kerk kan worden bekostigd.

AANKOOP VAN DE PASTORIE

De parochie heeft nu wel een kerk, maar hoe komt men aan een pastorie en een sacristie?

De sacristie zal door de architect Jos. Th. Cuijpers (1861-1949) worden ontworpen en tegen de kerk aangebouwd (het tegenwoordige keukentje van de Catharinakapel). Met betrekking tot de pastorie is de situatie lastiger. Er is geen ruimte om naast de kerk nog een pastorie te bouwen, dus zoekt het kerkbestuur naar een andere oplossing. Die wordt gevonden door de aankoop van het pand op de hoek van de Donkerstraat en de Academiestraat⁶.

De gemeentearchitect is op dat moment eigenaar van dat pand. De onderhandelingen worden daarom namens de parochie gedaan door een niet-katholiek. Als de koop beklonken is, wordt bekend gemaakt dat het kerkbestuur de koper is en dat pastoor Van Schaik er zijn pastorie van gaat maken. *"Dat kost me mijn betrekking, mijn huis verkopen om er een Roomsche pastoor in te laten wonen!"* reageert de gemeentearchitect geschokt. Ook burgemeester Kempers is niet op de hoogte van deze move van het kerk-

Blad 2 van de verkoopakte van de Catharinakapel van 29 juli 1911

Pastorie aan de Donkerstraat 34

Catharinakapel na de verbouwing in 1913 met sacristie en torentje op de uitbouw

bestuur, getuige de discussie die Van Schaik en Kempers, voorafgaande aan de aankoop, op straat voeren. Midden op straat voegt Kempers de pastoor toe: "Je krijgt je kerk! Zie nu maar hoe je elke morgen dat stuk loopt van je pastorie naar de kerk". Van Schaik antwoordt dan: "Dat is mijn zaak", met in zijn achterhoofd de wetenschap dat hij zijn oude pastorie aan de Hoogstraat gaat verlaten voor een mooie pastorie aan de Donkerstraat, vlak bij zijn nieuwe kerk.

BOUWPERIODE

In januari 1912 begint de verbouwing van de Catharinakapel. Die verbouwing bestaat uit 3 onderdelen: de restauratie van de kerk, de loskoppeling van de kerk en Academiestraat 14 en de nieuwbouw van de sacristie. Een jaar later in februari 1913 zijn de bouwwerkzaamheden voltooid.

Tijdens de bouwperiode heeft pastoor Jan van Schaik nog voor onrust gezorgd, zowel bij het kerkbestuur als bij de aannemers. Hij vond het gehanteerde uurloon voor de arbeiders te laag en kreeg voor elkaar dat de uurlonen voor ongeschoolde en geschoolde arbeiders werden verhoogd. De werkgevers noemden hem 'de rooie pastoor'.

FINANCIERING EN CROWDFUNDING

De aankoop van de Catharinakapel (januari 1912: f 2.500,-) en de pastorie aan de Donkerstraat (november 1911: f 5.700,-) kosten gezamenlijk f 8.200,-. De totale kosten van de restauratie en nieuwbouw van de sacristie (materialen, loonkosten arbeiders, loonkosten opzichter, honorarium architect) bedragen f 37.300,-. Totaal heeft het kerkbestuur tussen november 1911 en februari 1913 een bedrag van f 45.500,- moeten betalen.

Eén van de eerste zaken die pastoor Jan van Schaik, al in de zomer van 1911, op het financiële vlak regelt is wat wij tegenwoordig crowdfunding noemen. Hij schrijft iedereen, die hij in Nederland kent, aan met de vraag bij te dragen aan de financiering van dit ambitieuze project.

Ook op de parochianen wordt een beroep gedaan. Veel parochianen dragen bij met een bijdrage van enkele guldens. De vermogende parochianen laten zich niet onbetuigd en geven gul, soms meer dan f 100,-. En vanuit het hele land komen toezeggingen om dit project te realiseren, waaronder heel veel van geestelijken. Totaal wordt er op deze wijze in 1911 en 1912 een bedrag van circa f 8.100,- opgehaald. Parochianen brengen f 4.450,- in ⁷, personen elders uit het land ⁸ sponsoren voor f 3.650,-.

Om de aankoop van de kerk en de pastorie te bekostigen wordt een deel van de tuin van Flevo Rama verkocht. Hiervoor ontvangt de parochie totaal in 2 delen, in november 1911 en januari 1912, na aftrek van kosten een bedrag van f 9.900,-.

De oude kerk en pastorie aan de Hoogstraat worden in februari 1913 verkocht voor f 4.000,-.

De opbrengsten van verkoop van onroerend goed en crowdfunding in de loop der jaren zijn: f 22.000,-, bij lange na niet voldoende om alle rekeningen te betalen. Het was de bedoeling dat een en ander uit subsidiegelden kon worden betaald. Dat loopt echter anders.

Al eind 1911 vraagt het kerkbestuur subsidies aan, zowel bij de Provincie als bij het Rijk. Al snel blijkt dat de provinciale subsidie niet zal worden verstrekt, zodat alleen de Rijkssubsidie overblijft. Deze subsidie bedraagt 50% van de begrote restauratiekosten. Ook toen al maalden de ambtelijke molens traag. Uit de parochiestukken blijkt dat de subsidie pas begin 1913 in de Eerste Kamer is goedgekeurd en daarom pas lang nadat de kerk in gebruik is genomen in drie delen wordt uitgekeerd (augustus 1913: f 4.000,-, mei 1914: f 4.000,- en juli 1915: f 4.500,-).

Tot die tijd heeft het kerkbestuur met extra leningen, onder andere van bemiddelde parochianen (Huberts) en de pastoor uit Nijkerk (Florisen), de kosten van de verbouwing moeten zien op te vangen en moet ook villa Flevo Rama zelf worden verkocht. Daarvoor ontvangt het kerkbestuur in mei 1915 f 10.000,-. De laatste leningen zijn terugbetaald van de laatste uitbetaling van subsidiegeld.

TENSLOTTE

De kapel wordt op 28 januari 1913 als Catharinakerk gereconcilieerd ⁹ door de aartsbisschop

van Utrecht, Mgr. Hendricus van de Wetering (1850-1929). Bij die reconciliatie zijn veel gasten aanwezig: geestelijken en burgerlijke autoriteiten, zowel lokaal, als provinciaal en landelijk. Ook was aanwezig Baron van Wijnbergen uit Arnhem, wiens familie in de 14e eeuw het Catharinaklooster en de kerk heeft gesticht. Zijn familie was gedurende enige eeuwen in Harderwijk woonachtig.

De Catharinakapel heeft tot 1962 dienst gedaan als parochiekerk van de Parochie van de H. Catharina in Harderwijk. In juni 1962 heeft de parochie de huidige Catharinakerk aan de Van Maerlantlaan in gebruik genomen. De Catharinakapel werd weer aan de gemeente Harderwijk verkocht. Thans is de kapel in gebruik als kunstcentrum (in de benedenkerk) en als klein theater (in de bovenkerk).

Interieur van de Catharinakapel in 1915

Bronnen:

- Pius-almanak 1899/1900
- Jaarverslag Harderwijk over 1911 voor de Provincie
- Parochiearchief, Catharinakerk Harderwijk: kasboek kerkbestuur 1889-1912
- Parochiearchief, Catharinakerk Harderwijk: kasboek kerkbestuur 1912-1932
- Parochiearchief, Catharinakerk Harderwijk: notulen kerkbestuur 1855-1913
- Parochiearchief, Catharinakerk Harderwijk: notulen kerkbestuur 1913-1970
- Karel Mars pr., De Parochiekerken van Harderwijk, 2008, ISBN/EAN: 978-90-78115-38-0
- Drs. Rachel Halverstad, Academiestraat 14 in Harderwijk, Bouwtechnische opname, dec. 2014
- Utrechts Katholiek Dagblad, 1953-1-23, Hoe de St. Catharina weer aan de katholieken kwam
- Overveluws Weekblad 1910-11-12, 1910-11-19; 1910-11-23
- De Harderwijker 1910-11-16;
- Het Centrum 1910-10-29, 1910-11-17
- De Tijd 1910-10-29

Pastoor Jan van Schaik wijdt in 1912 een klok, die door de parochianen is aangeboden, voordat deze in de toren wordt opgehangen.

VOETNOTEN BIJ HET ARTIKEL

- ¹ Harderwijk had in 1910 ongeveer 7300 inwoners, waarvan 300 Rooms-katholieken.
- ² Tijdens de anderhalve eeuw dat de Universiteit de Catharinakapel gebruikte kreeg de Waalse gemeente van de academische senaat de toestemming een deel van de kapel te gebruiken voor haar wekelijkse erediensten.
- ³ Ingekomen stuk aan de Gemeenteraad op 10 december 1910.
- ⁴ réfugiën = vluchtelingen.
- ⁵ Huberts zat in die gemeenteraadsvergadering met een dubbele pet op. Hij had als secretaris van het kerkbestuur van de parochie het verzoek aan de gemeente zelf opgesteld, maar hij was ook gemeenteraadslid, dat moest oordelen over die aanvraag. Met de actie die hij tijdens die vergadering uithaalde, namelijk het voorstel ter plekke aanpassen, zou hij in deze tijd niet meer weg komen.
- ⁶ Het betreft Donkerstraat 34. Ter info voor oudere Harderwijkers: notaris Compayen heeft er zijn kantoor gehad, later zit er een zaak voor luxe huishoudelijke artikelen en op dit moment is het een telefoonzaak van T-Mobile.
- ⁷ Harderwijkers, die veel hebben bijgedragen: diverse leden van de families Huberts, Baars, Schiffmacher, Van de Weijer, Zikking en Meulenkamp. Ook pastoor Jan van Schaik en zijn familieleden.
- ⁸ Opmerkelijke personen die hebben bijgedragen: meer dan 35 pastoors elders uit het land, waaronder pastoor Starink, oud-pastoor van Harderwijk; de familie van de latere kardinaal Alfrink uit Nijkerk; Alfons Ariëns, die een grote rol speelde in de katholieke arbeidersbeweging.
- ⁹ Voordat een katholieke kerk in gebruik mag worden genomen voor de eredienst, dient hij door een bisschop te worden geconsacreerd (gewijd). Voor de Catharinakerk hoefde dat in 1913 niet, want dat was ooit in de Middeleeuwen al gebeurd. Wel moest er volgens kerkelijk recht een reconciliatie (hereniging) plaats vinden: de kerk moest worden herenigd met de katholieke gemeenschap.

Willem van Kernebeek, horloger te Harderwijk

Willem van Kernebeek werd op 6 februari 1845 geboren te Putten. Zijn ouders waren Gerrit van Kernebeek en Christina van Esveld. Vader Gerrit was horlogemaker van beroep, evenals zijn vader. Zoon Willem volgde de traditie en werd eveneens horlogemaker. Willem trouwde op 15 december 1871 in Harderwijk met Arnoldina van Dam. Het huwelijk werd op 17 december 1871 in de kerk van Putten ingezegend. Arnoldina was geboren in Putten op 13 april 1839. Haar vader was Gerrit van Dam, winkelier van beroep. Haar moeder was Dirkje Evers.

HET GEZIN VAN WILLEM VAN KERNEBEEK EN ARNOLDINA VAN DAM

Uit het huwelijk van Willem en Arnoldina kwamen zes kinderen voort, namelijk Gerrit (*1 november 1872), Dirkje (* 2 april 1874), Christina (* 2 april 1875), Metje (* 8 oktober 1876), Metje (*26 december 1877) en Jan (* 1 augustus 1880). Allen zagen het levenslicht in Harderwijk.

De oudste zoon Gerrit (1872) werd maar 20 jaar. Hij overleed te Harderwijk op 12 februari 1893.

Dochter Dirkje trouwde op 19 mei 1897 in Harderwijk met Hendrik Smid. Hij werd geboren op 20 mei 1870 in Nieuwe Pekela. Zijn ouders waren Freerk Smid en Stientje Lucas. Hendrik was van

beroep ook horlogemaker, evenals zijn vader. Hij was vrijgesteld van militaire dienst. Dirkje vertrok op 19 mei 1897 met haar echtgenoot naar Zwolle. Zij overleed op 23 december 1945 op 71-jarige leeftijd in Hattem. Christina, het derde kind, trouwde op 1 oktober 1902 in Harderwijk met de horlogemaker Johan Cornelis Gerardus Kreek, geboren op 31 oktober 1875 in Haarlem, als zoon van Petrus Johannes Kreek, boekbinder van beroep en Janna Hendrika Wijburg. Johan was wegens lichamelijk gebrek vrijgesteld van militaire dienst. Het echtpaar Kreek-van Kernebeek vertrok op 1 oktober 1902 naar Rotterdam. Zij kregen daar een dochttertje op 20 september 1903, dat naar de moeder vernoemd werd. Moeder Christina overleed al op 1 oktober 1903, nog geen twee weken na de geboorte van het dochttertje. Na het overlijden van Christina hertrouwde Johan Kreek met Neeltje Nijveld. Hij overleed op 22 augustus 1922 in Ede.

De beide Metjes hebben geen lang leven gehad. De eerste werd maar 11 maanden en overleed op 3 oktober 1877 te Harderwijk. De tweede stierf op 3-jarige leeftijd op 2 maart

1881, eveneens te Harderwijk. De jongste zoon Jan hoefde niet in militaire dienst omdat hij op dat ogenblik de enige zoon was. Hij trad in het huwelijk op 30 maart 1904 met de Harderwijkse Eva van Soest, geboren op 14 mei 1887. Haar ouders waren Cornelis van Soest en Magdalena van Dijk. Jan van Kernebeek was bakker van beroep. Hij had op 2 maart 1904 de bakkerszaak H. Windmuller in de Hondegardstraat overgeno-

men. De bakkerij heeft bestaan tot 10 december 1913. Op die datum werd de zaak door de Arrondissementsrechtbank te Zwolle failliet verklaard. Jan verlaat vier dagen na de faillietverklaring Harderwijk. Het huwelijk van Jan en Eva werd bij het echtscheidingsvonnis van 3 januari 1916 ontbonden. Jan vestigt zich daarna in Rotterdam, waar hij op 15 juli 1916 hertrouwt met Jannetje de Gast, dochter van Pieter de Gast en Maartje du Coux.

Na het overlijden van moeder Arnoldina op 27 oktober 1895 hertrouwde vader Willem op 15 december 1898 te Harderwijk met Wilhelmina Frederika Johanna van den Brink. Zij was op 5 juli 1856 geboren te Utrecht. Zij was weduwe van Jacob van den Pol. Haar ouders waren Hijbertus van den Brink en Marga-

retha Johanna Leusden. Na Willems overlijden op 23 april 1915 vertrekt zij twee jaar later naar Valburg.

DE HORLOGERIE

Vader Willem van Kernebeek startte in 1870 een horlogezaak in de Schoenmakerstraat, die in 1872 verhuisde naar de Bruggestraat. Het pand, tegenwoordig nr. 43 had hij op 26 maart 1874 gekocht voor fl. 1500,- van Jurriaan van Santen, koopman van beroep. Drie jaar later verkoopt hij het aan J. Siblesz voor fl. 2300,-. Ondertussen had Willem een pand in de Donkerstraat gekocht. Hij kocht het van Johannes Hop voor fl. 2000,-. In 1878 koopt Willem samen met Johannes Hop, koetsier van huize Essenburg, een huis, erf en plaats aan de Smeepoortstraat (kad. sectie E. 1311 ged.) voor fl. 2800,-. In 1885 koopt hij, weer samen met Johannes, een huis en erf aan de Plantage (kad. sectie E 2002) voor fl. 1000,-. Na het overlijden van Arnoldina vindt er een inventarisatie plaats om het erfdeel van de drie onmondige kinderen Dirkje, Christina en Jan te berekenen. Willem en Arnoldina waren in gemeenschap van goederen getrouwd. De huisinboedel wordt geschat op fl. 1278,75 en de winkelinventaris op fl. 4031,-. Het onroerend goed bestond uit een huis en erf met tuin aan de Donkerstraat (kad. sectie E nr. 1726), een tuinhuis met tuin aan de Grindweg (Frisialaan), (kad. sectie D nr. 1511) en de helft van de volgende panden: huis en erf aan de Smeepoortstraat (kad. sectie E nr. 1978), een huis met schuur aan de Plantage (kad. sectie E nr. 2002) en twee huisjes met erven aan de Vischmarkt (kad. sectie E nr. 1643 en 1644). De andere helft van de panden Smeepoortstraat, Plantage en Vischmarkt was van Johannes Hop. Ieder kind erfde fl. 1653,77.

In het Veluwsch Weekblad van 28 november 1903 staat een artikel over winkeliers waar Sinterklaas terecht kon om geschenken te kopen. De zaak van Willem van Kernebeek werd ook vermeld: "Kernebeek levert u voor weinig geld een fijn horloge of een keurigen ring. Doch Schaftenaar en Cageling kunt ge

Harderwijkse Middeleeuwse mondharpvondst

ook eens bezoeken. Een fraaie reguleur, een uitstekende wekker of een degelijke horlogeketting leveren ze u tegen billijken prijs.”

De firma Van Kernebeek vernieuwde in 1916 de zaak in de Donkerstraat en opende een filiaal in Nunspeet. De zaak in de Donkerstraat werd voorzien van nieuwe etalagekasten, geleverd door de firma Büchembacher te Amsterdam. In de winkel werd ook een nieuwe verlichting aangebracht, bestaande uit z.g. spiegelglas-reflectoren.

Zilveren zakhorloge uit de zaak van Willem van Kernebeek

Detail van de wijzerplaat

Het filiaal in Nunspeet was gevestigd ten huize van de gebroeders Mulder, wagenmakerij. De zaak is niet alleen een horlogezaak en een juwelierswinkel, maar

ook een optiekzaak. In de nacht van 8 op 9 april 1917 werd er bij de fa. Van Kernebeek in Nunspeet ingebroken. Met een stuk hout werd het winkelraam ingeslagen, waarna twee dozen met gouden ringen werden ontvreemd. 's Morgens werd de diefstal ontdekt. De waarde van de gestolen ringen was circa fl. 1000,-. De eigenaar was tegen diefstal verzekerd. In 1919 verhuisde de zaak naar de Dorpsstraat tegenover de Nederlands Hervormde Kerk. Het Nunspeets Nieuws- en Advertentieblad van 15 november schrijft: “Deze verplaatsing is een enorme verbetering. Niet alleen, omdat ze nu gevestigd is in onze Nunspeetsche winkelstraat, dus meer in het centrum, doch vooral, omdat de zaak nu gedreven wordt in een winkelhuis, waar de firma meer ruimte tot hare beschikking heeft, zoodat de werkplaats niet meer in den winkel, doch in een apart vertrek daarachter is, en de afdeling vóór uitsluitend kan gebezigt worden door etaleering en verkoop.”

De juwelierszaak in Harderwijk wordt vanaf 1920 door de heer P. Pleiter uit Ermelo voortgezet, die in Nunspeet wordt op 1 november 1952 overgenomen door H. van Veen. Beiden voeren de naam v.h. firma Van Kernebeek. Willem van Kernebeek was lid van de Nederlands Hervormde Kerk te Harderwijk. Hij heeft die gemeente ruim 20 jaar gediend als diaken en ouderling. H. Schaftenaar, de stichter van de gelijknamige zaak aan de Markt, had het vak van horlogemaker geleerd bij de firma Van Kernebeek.

Filiaal in Nunspeet

De mondharp is een van de oudste én kleinste muziekinstrumenten in de wereld. Op een zoemende grondtoon speel je boventonen. Je drijft het geluid aan door een snaar aan te slaan. De klanken resoneren in je mondholte. Daarbij gebruik je adem, lippen, keelspiieren en tong. De mondharp komt voor in Europa én ook in Nederland sinds de 14e eeuw. Het instrument kent - alleen al in de Nederlandse taal - een verscheidenheid aan interessante namen zoals: mondtrommel, brommijzer, snorreding, muyltromp, troemp, Jeudy tromp en gedachtenverdrijver. De mondharp was een muziekinstrument van onder meer Middeleeuwse potsenmakers, soldaten, herders, handelsreizigers en jongeren, en is ook gewild geweest als kinderspeelgoed.

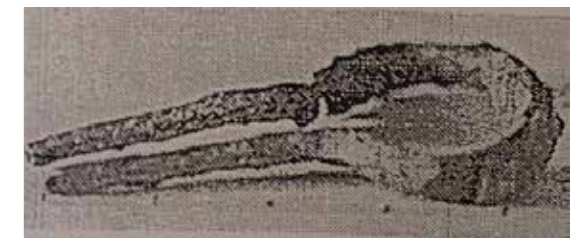
ONDERZOEK

De studie van de geschiedenis van de mondharp wordt voornamelijk bepaald door archeologische vondsten, onderzoek van traditionele mondharptypen, beeldende kunst en geschriften. Daarbij is de studie van museumcollecties essentieel. Nederlandse musea en archeologische depots herbergen bijzondere collecties. Particuliere collecties zijn ook deel van onderzoek. Onderzoekers zijn vooral actief in Frankrijk, Engeland, Zweden en Rusland. De oudste mondharp is gevonden in Binnen-Mongolië (1200 – 600 jaar voor onze jaartelling). Vondsten uit de Romeinse tijd en het Vikingentijdperk zijn weerlegd. Onderzoek naar objecten uit de beeldende kunst is eveneens relevant want de mondharp is afgebeeld op historische tekeningen, prenten, etsen en schilderijen. Ook historische geschriften bieden informatie over de geschiedenis en verspreiding van de mondharpen.

Ga je verder kijken naar de hoeveelheid mondharpvondsten uit de verschillende Europese landen dan staat Nederland op de vierde plek, na Engeland, Zwitserland en Zweden en voor landen als Duitsland en Frankrijk (bron: Harm Linsen, vertegenwoordiger International Jews Harp Society en depotbeheerder Museum voor Volkenkunde Leiden).

VONDST IN HARDERWIJK

In 1994 op 27 augustus werd bij opgravingen bij het Minderbroederklooster te Harderwijk een mondharp gevonden. Dat blijkt uit een dossier in het Streekarchivariaat Harderwijk (bron: Henk Hovenkamp, archivaris Bond Heemschut). Daarin staat ook vermeld dat volgens de heer Hulst van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (later opgegaan in de Rijksdienst voor Archeologie) de vondst uit de 16^e eeuw zou komen. En dat voor precieze determinering nader onderzoek noodzakelijk is. Na grondige navraag is het anno juni 2016 nog niet duidelijk of deze mondharp zich bevindt in het Stedsmuseum Harderwijk, in het depot van het Harderwijks Streekarchivariaat, Puttens Historisch Genootschap of elders. Het is een klein object met een lengte van 26 mm en een boogbreedte van 31 mm.

Afbeelding van de in 1994 opgegraven mondharp te Harderwijk

De Middeleeuwse Harderwijkse mondharp is gemaakt van een reep ruitvormig gesmeed ijzer. De reep is in het midden omgebogen tot een ovaal, en de beide uiteinden lopen evenwijdig aan elkaar. In het midden van het ovaal was oorspronkelijk een platgeslagen veer (lamel) bevestigd, die tussen de beide uiteinden iets haakvormig uitstak. De veer ontbreekt vaak bij archeologische vondsten, evenals bij deze mondharp. Alle info over deze mondharp is zeer welkom!

OVER DE AUTEUR

De Harderwijker R.W. Paes zet zich in om de bekendheid van de mondharp te behouden. Hij biedt ook een leerplaats om mensen enthousiast te maken zelf mondharp te gaan spelen. Contact: renewillempaes@gmail.com URL: www.oermuziek.nl

TERUG NAAR HISTORISCHE GRANDEUR VAN HET OUDE STADHUIS

In het oude stadhuis heeft Harderwijk een combinatie van goudleer, houtsnijwerk en een plafond, die uniek is in Nederland. Derhalve is een renovatie een noodzakelijk gegeven.

Het college van B&W wil dat het oude stadhuis weer een open en toegankelijk gebouw wordt en daarnaast haar oude grandeur terugkrijgt.

Projectleider Paul Lohmeijer bij het goudleer in de Oude Raadzaal (foto Lex Schuijl)

Het college heeft de intentie om met een verbouwing het voormalige 'Oude Stadhuis' terug te brengen naar de 'grandeur' van destijds. Daarbij wordt er tegelijkertijd een publieke functie aan verbonden, zodat het weer voor iedereen toegankelijk wordt. Het gebouw dateert uit de late veertiende eeuw. Aanvankelijk was het een wijnhuis, maar in de zeventiende eeuw werd het als stadhuis in gebruik genomen, totdat in 1981 het huidige stadhuis werd opgeleverd. Voor 1981 heeft het dus gediend als werklocatie van het gemeentehuis maar nu dient het oude historische drieliuk, Wijnhuis, Raadhuis en Rechthuis, terug te komen en met name de Raadzaal uit 1727 moet in ere hersteld worden. Aan de laatste bestemming in 2005 als Muziekschool is een eind gekomen, en nu ook aan een ongewisse, wisselende bestemming voor dit prachtige, historische pand.

ONDERZOEK

Voorafgaande aan de beslissing van het college om tot renovatie over te gaan, is er bouwhistorisch en bouwtechnisch onderzoek verricht door Van der Hoeve uit Utrecht. Dit is gebeurd op verzoek van de betrokken architect, Claudia Schmidt van MIR architecten. In 2005 is, voorafgaand aan de verbouwing, een bouwhistorische 'Quick scan' verricht, waarna de betrokken ambtenaar J. Penders in een onderzoeksnotitie verslag heeft gedaan van een globaal bouwhistorisch onderzoek. Hierin is geconstateerd dat de zijmuren van de linkerbeuk (hoekpand) en middenbeuk (middenschip) nog grotendeels middeleeuws zijn, inclusief de bijbehorende kelders en de balklaag boven de Raadzaal. Alle andere balklagen zijn in de 19e eeuw vernieuwd, waarbij wel veel oude balken zijn hergebruikt. Ook de kapconstructie uit het tweede kwart van

de 19e eeuw bevat onderdelen van middeleeuwse spanten. Ten behoeve van dit onderzoek is de balklaag boven de Raadzaal blootgelegd door verwijdering van enkele vloerplaten. Hierbij zijn interessante oude ontdekkingen gedaan, maar ook zijn er zwakke plekken in de versterkingsbalken geconstateerd. Er zijn eiken- en grenenhouten balken aangetroffen, waarvan enkele uit het jaar 1727. De dwarsmuur zelf is opgetrokken uit middeleeuwse baksteen. Boven de Raadzaal zelf zijn vijf eikenhouten balken aangetroffen, met mogelijk nog een zesde. De balklaag boven de begane grond van de middenbeuk dateert uit 1837, het jaartal boven de ingang van het pand aan de Markt. In de centrale hal bevindt zich de 'statietrap' naar de eerste verdieping. Het is een brede bordestrap met tussenbordes, eveneens uit 1837. De trap is

destijds op deels bestaand muurwerk geplaatst, waarbij de ruimte onder de trap vervolgens is dichtgemetseld. In 1952 is hij voorzien van nieuwe leuningen en dektreden, maar deze trap is vervormd door verzakking.

RENOVATIE

Voor de verbouwing is het derhalve noodzakelijk dat er eerst een aantal bouwkundige ingrepen worden verricht, die nodig zijn om het toegankelijk te maken voor het publiek. De indeling blijft hetzelfde, waarbij het middelste pand een belangrijke verkeersfunctie krijgt met een keuken en sanitair. Verder worden alle vertrekken geluids- en warmte-isolerend ingericht; boven worden twee grote ruimtes bestemd voor publieksactiviteiten. De bedoeling is om tijdens de restauratie de oorspronkelijke entree te herstellen. Verder moeten de drie bogen uit de oude bouwtekeningen uit de jaren vijftig weer terugkomen. De renovatie omvat ook het verleggen van het trappen- en lifthuis naar de achterkant van het gebouw. Op de foto ziet u een impressie van een mogelijke oplossing hiervoor. Om het energieverbruik omlaag te brengen wordt het pand beter geïsoleerd. Er komt een horecavoorziening, meer een ontmoetingsruimte, waar na een kamerconcert van een kopje koffie of thee met een gebakje kan worden genoten.

GOUDLEER

De wanden van de raadzaal in de linkerbeuk van het stadhuis, oftewel het toenmalige Wijnhuis, zijn bekleed met goudleren wandbespanningen (vroeg 18^e-eeuws motief) en in de 20^e eeuw gerestaureerd:

in 1919-1922 door Jan Mensing en in 1974-1976 door H.A.B. van Soest. Verder is er een rijk gedecoreerde schouw met een schoorsteenstuk ('Gerechtigheid') en een prachtig gedecoreerd plafond met snijwerk en een plafondschildering ('Verheerlijking van Juno'). Bij deze laatste restauratie is de drager van het goudleer vernieuwd, waarbij het behang verder naar voren is gekomen ten opzichte van de betimmeringen. Stichting Restauratie Atelier Limburg heeft een klein historisch onderzoek uitgevoerd naar de huidige toestand. Tijdens de kleurinventarisatie in juni 2016 is een deel van het goudleer aan de raamzijde van de raadzaal losgemaakt en is gekeken naar de kleuren en hoe de verflagen, zonder schade toe te brengen, kunnen worden afgeschraapt. Bij de aanstaande renovatie wordt dit nog niet meegenomen. Wel heeft de gemeente hoop op de toekenning van de aangevraagde subsidie van de provincie, waarmee het mogelijk wordt om het goudleerbehang alsnog te laten behandelen.

OPMERKELIJK

Het is heel opmerkelijk dat de rijk uitgevoerde 18^e-eeuwse toegang van deze zaal destijds is verbouwd tot kast, terwijl de huidige ingang is uitgevoerd als een 'blinde deur' met een deel van lambrisering en goudleer. Volgens de gemeente is het de bedoeling om de oorspronkelijke, oude toegang te herstellen en de huidige doorgang van een venster te voorzien waardoor het publiek zonder de raadzaal te betreden, te allen tijde van de schoonheid kan genieten. Het streven is om dit najaar te starten, maar niet later dan 1

januari 2018. De duur van het bouwproces ligt tussen de acht tot twaalf maanden.

Dit artikel is tot stand gekomen na een gesprek met gemeentelijk projectleider Paul Lohmeijer en wethouder Jeroen de Jong. Het is verder aangevuld met feiten en cijfers uit het Bouwhistorisch onderzoek en Analyse van de balklaag en de trap (augustus 2016) van het Bureau voor Bouwhistorisch Onderzoek J.A. van der Hoeve uit Utrecht.

Op woensdagvond 15 februari is er in het Oude Stadhuis een Erfgoedcafé gehouden, waarin de plannen van de gemeente met betrekking tot de renovatie van het Oude Stadhuis aan de orde zijn geweest. Na een inleiding van Paul Lohmeijer, die de voorlopige ontwerpen heeft toegelicht, is in groepen door alle aanwezigen enthousiast meegepraat over de plannen. In grote lijnen was men het eens met de voorgedragen plannen. Vanuit de discussies kwam nog een aantal opmerkingen, suggesties en wijzigingsvoorstellen, die in het verdere ontwerpproces zullen worden meegenomen.

Impressie van het mogelijk nieuwe aanzien van de hal van het Oude Stadhuis (foto gemeente Harderwijk)

Van alles wat ver-EEUW-igd (71)

Als het nieuwe jaar 1917 bijna drie weken oud is, is er inmiddels zoveel ijs dat er volop geschaatst kan worden. Op 22 januari wordt de **ijsbaan** van Voel Moed geopend. Schoonrijden voor paren, gekostumeerde ijsfeesten en wedstrijden met geld- en andere prijzen, het wordt allemaal georganiseerd, ook door de vereniging De Kampioen. Maar er is ook een andere kant aan het vermaak. Begin februari is het blijkbaar zo **koud** dat het mensenlevens kost. In Rotterdam zijn drie vrouwen in hun huis doodgevroren en in de omgeving van Garderen een baby. In de krant van 21 februari is er pas sprake van dooi en dat levert dan zeker weer gevaarlijke situaties op, ook met het oog op het spieringkloppen. De gasfabriek breekt de reservevoorraad kolen aan.

— De reserve voorraad kolen aan de gasfabriek, nog voor eenige maanden voldoende, is heden aangesproken. Deze kolen kosten ruim f 2.— per H.L. Voor ditzelfde soort kolen werd voor den oorlog f 0.82 per H.L. betaald. Zuinigheid met gas is zeer aan te bevelen.

Sommige landbouwers hebben een strop, omdat zij na aanvankelijk wat zachter weer het winterdek van de kuilen hadden verwijderd, waardoor er nu sprake is van bevroren aardappels.

De gebruikers van de **gemeenteweide** moeten er volgens voorschrift half februari al de nodige karren stalmeest afleveren, zo maakt de gemeente bekend, vergezeld van de mededeling dat er zeer strenge controle op de hoeveelheid zal plaatsvinden. In mei zullen er **hogere tarieven** gelden voor de weide. Ook diverse artikelen en diensten, zoals een bezoek aan het badhuis, zijn per 1 januari duurder geworden. De zakenlieden laten weten, dat de rekeningen voortaan eerder voldaan moeten zijn. Jaarkrediet komt praktisch niet meer voor. En was het eerst op de Veluwe Paardenmarkt in Barneveld gewoonte om bij de betaling van een jaarrekening aan de schoenmaker onbepaald broodjes te kunnen consumeren, daaraan is nu een einde gekomen. Voor verlichting en verwarming van winkels gelden ook regels, maar soms is er nog wel ontheffing mogelijk bij voorbeeld voor een kapperszaak.

De bakkers hebben de nachtarbeid afgeschaft en zullen voor tien uur 's ochtends geen brood meer bezorgen.

— De bakkersvereniging „Ons Belang” heeft in de deze week gehouden vergadering met algemeene stemmen tot afschaffing van den nachtarbeid besloten.
De bakkers zullen om 5 uur 's morgens de arbeid aanvangen en zijn overeengekomen om niet voor des morgens 10 uur het brood bij de klanten te doen bezorgen. Deze overeenkomst werd getroffen om te voorkomen een onderlingen wedstrijd, in het zoo spoedig mogelijk gereed zijn, ten koste van de kwaliteit van het brood.

En er is een verbod te verwachten op het gebruik van tarwemeel voor de banketbakkerijen; zij moeten voortaan aardappelmeel gebruiken. Landbouwers die zelf over rogge beschikken krijgen geen broodkaarten meer, tenzij ze het graan te koop aanbieden. In dat geval kunnen zij broodkaarten aanvragen, voor gezinsleden van 1 jaar en ouder.

De winkels in de stad leveren de nodige artikelen, zowel aan het **Belgenkamp** als aan Belgische particulieren, en die klandizie is welkom. Hoewel, voor de levering van rundvlees aan het kamp komt ene Van Wees uit Utrecht in aanmerking. De Harderwijker Philips verzorgt wel de levering van schapen- en varkensvlees. Een zekere A. de Backer uit Eede (Z) kan de "allerschoonste" fruitbomen en azalea's van Belgische origine leveren. Voor bestellingen houdt hij zitting op 26 januari in Café Belge in de Korte Kerkstraat. Er is aanbod van voorstellingen in het kamp of in de stad, bijvoorbeeld een "Vlaamsche liederenavond" in de Concertzaal. Ook de bekende dichter-zanger Speenhof verzorgt met zijn echtgenote een optreden in de kampschouwburg. De kaartverkoop voor het drama De Gebroeders De Graeve begint om 1 uur 's middags, maar veel geïnterneerden hebben vanaf 6 uur 's morgens tot in de middag in de rij gestaan. Helaas moesten velen toch zonder kaartje naar hun barakken terugkeren.

Helaas komt er ook een Belg op een vreselijke manier in het nieuws. Het blijkt dat hij zich vergrepen heeft aan de 6-jarige **Woutje van der Velde** en haar van het leven heeft beroofd. Hij is een bekende van de familie Van der Velde en heeft in die hoedanigheid het meisje op zaterdagavond 14 januari meegenomen om een paar boodschappen te gaan doen. Als het kind niet thuiskomt volgt er een zoekactie, zonder resultaat. Wel wordt de Belg gevonden, slapende onder een boom. Hij wordt voor verhoor meegenomen, maar kan geen verklaring afleggen. Op zondag wordt overal gezocht, tot in de bossen van Putten toe. Pas 's avonds vindt de spoorwerker Heshusius op zijn boerenkoolland aan de Kleine Grintweg een klompje en een kledingstuk van het kind. Daarna wordt in de buurt ook het

verstopte lijkje aangetroffen. Woutje is geboren op 13 maart 1910 als dochter van Willem van der Velde en Antje Nagelhout. Het meeleven vanuit de Harderwijker gemeenschap en van de kant van de Belgen is enorm. De begrafenis vindt plaats op woensdag 17 januari. De stoet wordt begeleid door de Politie en het Militair

Grafmonument op begraafplaats Oostergaarde voor Woutje van der Velde

Gezag. Later wordt op het graf een karakteristiek houten monument geplaatst, verzorgd door de inwoners van het kamp. De dader legt een volledige bekentenis af. In juni wordt hij door de krijgsraad tot 15 jaar tuchthuisstraf veroordeeld. In diezelfde tijd wordt het gezin Van der Velde nog eens zwaar getroffen als hun 3-jarige zoon Hendrik overlijdt.

Er is een klacht over de late aankomst van de **treinen uit Amersfoort**. De oorzaak zou de slechte kwaliteit van de kolen zijn. Door wijzigingen in de treinenloop wordt er voortaan voor wie dit wenst op zondagochtend post bezorgd.

Benoemingen

De **stationschef** Buitenhuis promoveert tot stationschef 1e klasse.

De **gemeentesecretarie** krijgt een nieuwe hoofdcommies in de persoon van D. Pol te Eng-

wierum.

Jan Vrielink, adjunct-commies te Woerden, wordt benoemd tot 2e commies.

De vrouw van A. Zwart is al 25 jaar **conciërge** van school A, en gaat nu over naar School B.

De bewaarschool vraagt een **helpster**; aanmelding is mogelijk bij mej. Letschke.

Enkele ouders vragen in de krant aandacht voor de **lage salarissen bij het onderwijs** in Harderwijk. Dit heeft al bedankjes van sollicitanten opgeleverd: In enkele gevallen was het zelfs niet mogelijk er het kostgeld van te betalen. Naar verluidt wordt er in Uddel veel meer betaald. Hoe dit ook zij, de conciërge van school E krijgt in ieder geval een loonsverhoging.

Verder is er al langer de behoefte dat er in Harderwijk een **Christelijke MULO-school** komt.

Diversen

Ph.J. Overbeek heeft zijn **zaak in hoeden, petten en schoenen** overgedaan aan K. Pot.

Aan de Luttekepoortstraat heeft E. Smink een zaak geopend waar naast **rookartikelen** ook fruit te koop is.

Het erf met tuin en tuinhuis **De Rode Haan**, achter de Stationslaan komt te koop. G. uit de Bosch wordt de nieuwe eigenaar.

De metselaar H. Klaassen raakt gewond bij een ongeluk door het uitglijden van een ladder bij de woning van J. Hamstra aan de Pesthuisstraat.

Tot slot een bericht over **strooiselvergunningen**: vanaf 1 februari mogen Bartel Gerrit Verhoef, Tonsel E 26, Arien Hamstra, Hoogstraat C 366 en Jan van de Velde, Molenwal D 226, geen strooisel meer halen; hun vergunning is ingetrokken wegens misbruik.

HARDERWIEKERS EN/OF HIERDERS (65)

Deze keer een familie die oorspronkelijk uit België komt: de familie Tanghe. De naam Tanghe komt niet veel voor in Nederland. In 1947 zijn er slechts 85 personen en in 2007 zijn er 170 naamdragers. Veel wonen er in Gelderland maar de meesten in Zeeuws-Vlaanderen. Als we naar de betekenis van de naam kijken, is het in Nederland "heuvel van zand", b.v. Boertange, de bekende oude vestingplaats in Groningen, gelegen aan het eind van de Hondsrug. In België staat de naam voor "kaarsensnuit, werktuig om de verbrande pit van kaarsen af te knippen." of "tang, gereedschap van een smid". De naam Tanghe komt al voor in 1282 in Brugge (België). Dat is wat dichterbij Nederland dan Kortrijk waar de eerste Harderwijker Tanghe vandaan kwam. *Tenzij anders vermeld zijn doop (ged.), geboorte (geb.), ondertrouw (otr.), trouw (tr.), overlijden (overl.) en begraven (begr.) te Harderwijk en is de religie Nederlands Hervormd.*

Fragment-genealogie Tanghe te Harderwijk

Generatie I: Jean François Tanghe, geb. voor 1831, overl. voor 1886. Rel. met **Angeline Victoire Vandaele**, geb. voor 1831, overl. voor 1886.

Uit deze relatie:

1. **Constant** (zie II).

Generatie II: Constant Tanghe, gepensioneerd militair, geb. te Kortrijk (België) op 18-11-1851 (gezindte: RK), overl. op 7-1-1937 op 85-jarige leeftijd. Tr. op 34-jarige leeftijd 10-3-1886 **Anna Petronella Wilhelmina Bijleveld**, 15 jaar oud, geb. op 5-4-1870, overl. 4-3-1949 op 78-jarige leeftijd, dr. van **Willem Hendrik Bijleveld**, gepensioneerd militair,

ridder der Militaire Willems Orde 4^e klasse, en **Teuntje Willemsen**. Constant en Anna woonden eerst in de Smeepoortstraat, later in Tonsel.

Uit dit huwelijk:

1. **Teuntje**, geb. op 16-3-1886, overl. 3-5-1968 op 82-jarige leeftijd, begr. 8-5-1968. Tr. op 19-jarige leeftijd 26-7-1905 **Aart van den Brink**, 25 jaar oud, arbeider, geb. op 10-3-1880, overl. 11-2-1933 op 52-jarige leeftijd, zn. van **Franciscus Johannes van den Brink**, wever, spoorwegwerkman, goederenbesteller, en **Dirkjen van Bijsteren**.
2. **Levenloze dochter**, geb./overl. op 15-7-1887.
3. **Angela Rosaline**, geb. op 27-5-1889, overl. op 22-12-1944 te Ermelo op 55-jarige leeftijd. Tr. op 19-jarige leeftijd 28-10-1908 **Johan Frederik Karel van den Brink**, 22 jaar oud, mandenmaker, fabrieksarbeider, geb. op 26-4-1886, overl. op 3-11-1943 op 57-jarige leeftijd, zn. van **Franciscus Johannes van den Brink**, wever, spoorwegwerkman, goederenbesteller, en **Dirkjen van Bijsteren**.
4. **Wilhelmina Hendrika**, geb. op 17-10-1891, overl. op 4-11-1976. Relatie met onbekende man, waaruit 2 kinderen:
 - **Angela Rosaline**, geb. op 17-4-1911, overl. op 3-9-1911.
 - **Anna Petronella Wilhelmina**, geb. op 28-11-1912.
 Tr. op 30-jarige leeftijd 12-4-1922 **Karel Hendricus de Paauw**, 21 jaar oud, schilder, geb. op 22-2-1901, overl. 20-7-1969, zn. van **Ludovicus de Paauw**, barbier, koperslager, loodgieter, en **Johanna Margrietha Nederbergh**.
5. **Joannes Franciscus** (zie IIIa).
6. **Louis**, geb. op 28-11-1896, overl. Hilversum 18-3-1971. Tr. **A. van Loveren**. Hieruit nageslacht.
7. **Petronella Wilhelmina**, geb. op 8-1-1900, overl. op 31-10-1904 op 4-jarige leeftijd.
8. **Constant**, geb. op 26-3-1903, overl. 14-4-1903, 19 dagen oud.
9. **Constant** (zie IIIb).
10. **Gustaaf**, geb. 10-10-1908, overl. op 3-10-1984 op 75-jarige leeftijd. Tr. voor 1951 **Ludovica (Lucia) Bosman**, geb. Soest op 21-8-1924, overl. op 4-3-2010. Hieruit nageslacht.
11. **Emile**, geb. op 9-4-1914, overl. op 6-6-1983 op 69-jarige leeftijd. Tr. **Hendrikje van Driesten**, geb. Elburg op 28-1-1922, overl. op 22-1-2012. Hieruit nageslacht.

Het echtpaar J.F. Tanghe op 23-2-1951 bij hun 35-jarig huwelijk

Generatie IIIa: Joannes Franciscus Tanghe, letterzetter, geb. op 20-7-1894, overl. op 16-8-1967 op 73-jarige leeftijd. Tr. op 21-jarige leeftijd 23-2-1916 **Francisca Josina Verhoeven**, 20 jaar oud, geb. te Oisterwijk (NB) op 22-11-1895, overl. op 3-11-1971 op 75-jarige leeftijd, dr. van **Cornelis Hubertus Verhoeven** en **Carolina Bekkers**. Zij woonden Israëlstraat B22, Fraterhuissteeg 3, Prins Frederik Hendriklaan 34, Diepe Gracht 13, Burgstraat 8 boven, Haverlaan 8, Graaf Ottolaan 10, Israelstraat 3, beneden, Roggelaan 2, Rabbistraat 17, Landbouwlaan 2, Kuipwalstaat 19.

Naar wij vernemen heeft de heer J. Tanghe bedankt als lid van het Kiescollege der Ned. Herv. Kerk.

Schilders Nieuws- en Advertentieblad 23-2-1935

Uit dit huwelijk:

1. **Constant**, verpleger, geb. op 24-4-1916, overl. op 13-5-1958 op 42-jarige leeftijd. Tr. **Willempje van Dijk**, geb. 26-8-1917, overl. op 11-06-2008, begr. op 17-06-2008. Hieruit nageslacht
2. **Cornelis Hubertus**, schoenmaker, geb. op 6-12-1917, overl. op 28-10-1981 op 63-jarige leeftijd. Tr. op 26-jarige leeftijd 19-7-1944 **Jannetje Berendina van Bijsteren**, 21 jaar oud, geb. op 24-1-1923, overl. op 5-9-2002 op 79-jarige leeftijd, dr. van **Klaas van Bijsteren**, timmerman-aannemer, en **Jannetje Kruijsdijk**. Hieruit nageslacht.
3. **André Wilhelm**, boekbinder, koster van de Bethelkerk, geb. op 4-12-1919, overl. op 9-6-1976 op 56-jarige leeftijd. Tr. op 22-jarige leeftijd 27-5-1942 **Berendina Gerritje van de Wakker**, 20 jaar oud, geb. op 28-6-1921, overl. 17-3-2011 op 89-jarige leeftijd, dr. van **Adrianus van de Wakker**, arbeider, en **Petertje van de Velde**. Hieruit nageslacht.
4. **Levenloze zoon**, geb./overl. op 9-8-1921.
5. **Carolinus**, geb. op 3-11-1922, overl. op 2-3-1981 op 58-jarige leeftijd. Tr. **Teuntje Klaassen**, geb. te Oudewater op 20-11-1923, overl. op 14-4-2014 op 90-jarige

leeftijd, dr. van **Gijsbertus Klaassen (de Ruun)**, arbeider, en **Teuntje Foppen**. Hieruit nageslacht.

6. **Teunis**, geb. op 18-10-1927, overl. op 5-2-2008 te Hilversum, tr. **P. van der Hulst**. Hieruit nageslacht
7. **Joannes Franciscus**, geb. op 10-4-1930, overl. op 1-10-2001, tr. 23-9-1959 **Hendrikje van Panhuis**. Hieruit nageslacht.
8. **Francisca Josina**, geb. op 18-11-1931, overl. op 18-6-2004 op 72-jarige leeftijd. Tr. **Gerrit Hendrik Schipper**, geb. te Putten op 21-2-1932, overl. op 23-4-2013 op 81-jarige leeftijd, zn. van **Gerrit Schipper**, venter, en **Maria Cornelia van 't Zand**.
9. **Anna Petronella Wilhelmina**, geb. op 10-2-1935. Tr. **Gerrit Kraaijenhof**, geb. op 20-7-1927, overl. 18-2-2014, zn. van **Baratus Kraaijenhof**, koopman, visventer, en **Lubbertje Mosterd**.
10. **Carolina**, geb. op 9-6-1936. Tr. op 23-jarige leeftijd 10-6-1959 **Jan Hagen**, 23 jaar oud, geb. op 5-8-1935, zn. van **Hendrikus Hagen**, visser, rijkswerker, en **Elisabeth Hoeve**.

Generatie IIIb: Constant Tanghe, timmerman, geb. op 13-3-1906, overl. op 26-10-1972 op 66-jarige leeftijd. Tr. op 20-jarige leeftijd 23-2-1927 **Antje van den Brink**, 20 jaar oud, geb. op 24-5-1906, overl. op 1-6-1972 op 66-jarige leeftijd, dr. van **Aalt van den Brink**, arbeider, en **Cornelia Geertruida Meerens**. Ze woonden Burgtstraat 6, Blokhuis 25, Brouwersteeg 5, Burgtstraat 8, Blokhuis 2, Burgtstraat 8, Muntsteeg 14. Ze vertrokken op 26-8-1932 naar Barneveld, kwamen op 29-11-1932 terug en vertrokken op 2-1-1933 weer naar Barneveld. Op 31-8-1933 kwamen ze weer terug in Harderwijk en woonden toen Grote Marktstraat 2, Jodenkerksteeg 10, Brouwersteeg 3, Strandboulevard/Oost 4. Uit dit huwelijk:

1. **Anna Petronella Wilhelmina**, geb. op 11-8-1927. Tr. (1) **R. uit de Bosch**. Tr. (2) N.N.
2. **Aalt**, geb. op 9-3-1930.
3. **Constantia**, geb. op 24-5-1931.
4. **Cornelia Geertruida**, geb. op 15-4-1934.
5. **Gustina (Guusje)**, geb. op 7-8-1937.
6. **Franciscus Johannes**, geb. op 4-6-1944, overl. op 6-6-1944, 2 dagen oud.

Is Uw Encyclopaedie ook al door ons ingebonden.
Boekbinderij J. F. Tanghe
Kuipwalstraat 19.

Het echtpaar Tanghe-Bijleveld in maart 1936 ter gelegenheid van hun gouden huwelijksjubileum

Visserijberichten 1894 (23)

7-4-1894

In een vergadering van de Vereniging ter bevordering van de Nederlandse Visserij is gesproken over de plannen de **Zuiderzee af te sluiten** en gedeeltelijk droog te leggen. Met algemene stemmen, op één na, wordt verklaard dat afsluiting en drooglegging niet een Rijksbelang is.

Een Staatscommissie is echter een andere mening toegedaan. In een lijvig boekwerk van 178 pagina's, met 16 hoofdstukken en 26 bijlagen wordt als volgt geconcludeerd: "21 van de 27 leden der commissie achten droogmaking, zoals voorgesteld door de Zuiderzeevereniging, in landsbelang. Tegenstemmers hebben bezwaren tegen de grote financiële verplichtingen en de onzekerheid van de economische uitkomsten. Het werk dient door de Staat ten uitvoer te worden gebracht. De afsluitdijk moet komen van Wieringen naar Piaam. Om vijandelijke schepen te beletten mede te werken aan een aanval op Amsterdam is het geraden de sluisen (bij Wieringen) geen grotere breedte te geven dan 10 meter. De afsluitdijk kan in 9 jaren worden gelegd. Er wordt een overzicht gegeven van de belangen der Zuiderzeevisserij. Men adviseert schadeloosstelling in de vorm van verstrekken van schepen, geschikt voor de Noordzeevisserij. Aandacht moet worden besteed aan de waterverversing van Amsterdam. In de buurt van Edam en Monnikendam dienen 4 forten te worden gebouwd".

21-4-1894

Half april wordt het in alle vissersplaatsen druk in verband met de **ansjovisvangst**. Het is lang geleden dat de visjes zo vroeg gevangen konden worden. De totale vangst op de Zuiderzee wordt geschat op 50.000 ankers. Eind juli is sprake van een prijs van fl. 15,75 per anker (een houten ton met een inhoud van circa 32 kg gezouten ansjovis).

28-7-1894

Eén onzer vissers, Andries Mons, ving woensdag een **steur**, wegende ruim **156 kg** en verkocht die aan Jan Foppen; deze zond de vis per spoor naar Utrecht.

10-11-1894

A.Rengersen, onderwijzer te Hierden, heeft onder de titel "**Op de Zuiderzee**" een heel mooi boekje uitgegeven, dat deel uitmaakt van de "Nieuwe bibliotheek voor de jeugd" onder redactie van J. Stamperius, bij Van Nooten te Doesburg. Het bevat 9 schetsen uit het vissersleven en wetenswaardige bijzonderheden, opgeluisterd door gekleurde platen.

*Aan het vissen met de kuil op ansjovis.
Dezelfde kuil waarmee ook haring werd gevangen.*

15-12-1894

Voorstel gemeenteraad 13-12-1894: een kleine **tegemoetkoming** toe te kennen aan havenmeester H. Foppen in het huren van een woning. In verband met de gezondheid van zijn vrouw heeft hij het kosterschap van de Chr. Ger. Gemeente opgezegd. Het genot van vrije woning komt daarmee te vervallen. De aangrenzende woning kost fl.0.50 per week. In het Molenstraatje is een heel geschikte woning beschikbaar, die echter voor hem te duur is. Zijn bezoldiging is fl. 200.-per jaar. Hij is als havenmeester bijzonder geschikt en zeer gewild bij de vissers.

Dankzij deze sponsors is het mogelijk een mooi blad uit te geven:

OGB DESIGN
creative webdesign
www.ogb-design.nl

PR en communicatie
www.pressbaker.nl
Theo Bakker
Press Baker

leef
eenmerkmetleef.nl
gewoonanton.nl

Matty Moggré

BRANDT MAKELAARS
Aankoop & verkoop
Verkeersweg 5
3842 LD Harderwijk
(0341) 41 64 26

BOONENHOUT
Nobelstraat 28
3846 CG Harderwijk
(0341) 41 76 17

leunissen
Fahrenheitstraat 58/60
3846 CD Harderwijk
(0341) 41 60 41

Martijn Pijnenburg

Bos en Vrijhof
AANNEMERSBEDRIJF
Snippendalseweg 8 Hierden
(0341) 41 35 32

esj vastgoedonderhoud
Lorentzstraat 5e
3846 AV Harderwijk
(0341) 46 01 75

DRIES van den BERG
Burgemeester de Meesterstraat 11 Harderwijk
(0341) 42 37 23

Wim Buitenhuis

furniture, Chinese and Japanese porcelain,
copper, clocks, paintings
DOORNHOF ANTIQUAIRS
Schapenhoek 7,12-14
3841 BM Harderwijk
Tel. +31 341-42 10 15

CATERING VANDENBERG
Het concept voor elk feest!!
Marconistraat 1
3846 AR Harderwijk
(0341) 46 04 04

Christiaan Doornhof
Collectionneur
Flevoweg 15
3841 KJ Harderwijk
(0341) 41 62 87

Word voor minimaal € 50,00 sponsor van ons Vittepraetje. Wij vermelden u op de website (met link) en in ons blad. Mailen kan ook: info@herderewich.nl

Ja ik steun de uitgave van het Vittepraetje

naam

telefoon e-mail

en ik maak mijn bijdrage à € binnenkort over op
rekeningnummer IBAN: NL93 INGB 0003 0361 92 t.n.v. Herderewich

datum handtekening

Aankoopmakelaardij
Sandra Geerlings
Lindenlaan 12
3843 BK Harderwijk
(0341) 42 94 19
www.sandrageerlings.nl

*'Het Stadhuis te Harderwijk in 1834',
tekening in potlood en aquarelverf,
door de griffier-amateurschilder Christiaan Willem Moorrees,
vóór de grote verbouwing van 1837
(in bezit van het Stadsmuseum).*

Oudheidkundige Vereniging
Herderewich